Гадзіна памяці “Памяць аб Міколе Засіме не гасне з гадамі”

Мэта:

- аднавіць і захаваць для нашчадкаў імёны і гістарычныя здзяйсненні нашых славутых землякоў-патрыётаў бацькаўшчыны

Задачы:

- вывучэнне і даследаванне дзейнасці знакамітых землякоў;
- ушанаванне памяці і арганізацыя мерапрыемстваў у гэтым накірунку;
- выхаванне павагі і любові да нашых знакамітых землякоў.

Ход мерапрыемства

Гучыць музыка

Бібліятэкар. Есць паэты, вядомыя больш на сваёй радзіме, чым на чужыне. Шчаслівыя паэты!.. Пастаянная прапіска на бацькоўскай зямлі не прыніжае іхнюю Музу. Наадварот, надае ёй трываласць, а вершы набываюць новую каштоўнасць. Такім паэтам для нас з’яўляецца наш зямляк Мікола Арцёмавіч Засім.

Мая пружанская зямліца,
Твае палі і сінь нябёс
Мне будуць бачыцца і сніцца,
Куды б мяне ні кінуў лёс.

Гэтыя шчырыя радкі з верша «Родная зямліца» напісаны Міколам Засімам у перадапошнія гады яго жыцця. Паэт, як быццам, спяшаўся выказаць свае пачуцці да роднай зямлі, на якой шмат пагараваў і якой вельмі ганарыўся.

Мая ты родная зямліца,
Хто палюбіў цябе навек,
Таму ты творчасці крыніца
І той шчаслівы чалавек.

Няўмольны лёс адмераў таленавітаму творцу з вёскі Шэні Пружанскага раёна няпоўных 49 гадоў, але яны былі надзвычай насычаныя падзеямі. А творчасць Засіма - цікавая з'ява ў беларускай літаратуры. Яна грунтуецца на глебе фальклору і грамадскага самавызначэння асобы. Невыпадкова яна была яшчэ пры жыцці нашага паэта-самародка прызнана такімі майстрамі слова як Пілíп Пястрак, Пятрусь Броўка, Аркадзь Куляшоў, Аляксандр Твардоўскі, Міхаіл Луконін…Усё тое лепшае, што створана Міколай Засімам, пазначана пячаткай самабытнасці і даўгалецця…

Вядучы 1. Восенню 19 лістапада 1908 года ў невялікай вёсцы Шэні Пружанскага павета, у сям'і селяніна, нарадзіўся Мікола Засім. Бязрадасным было дзяцінства хлопчыка. Беззямелле, недаяданне, галеча пагналі бацькоў разам з дзецьмі ў Саратаўскую губерню. Але і там не соладка давялося ім. Голад на Паволжы прымусіў сям'ю Засімаў вярнуцца ў родную вёску.

Вядучы 2. Мікола Засім 17-гадовым юнаком пачаў пісаць вершы. Парабкуючы ў кулакоў і памешчыкаў, працуючы на лесапільным заводзе, малады паэт расказваў у сваіх вершах аб цяжкім жыцці беларуса пад панскім ярмом.

Мы нічым так не багаты,
Як багаты мы бядой.
Нашы хаты - ў шыбах латы,
Сцены сыплюцца трухой.
Наш кажух - у куце плесня,
Электрычнасць - корч смальны,

Плача з намі наша песня
Пад хаўтурныя званы.
Наша страва - з квасам бульба,
Наш абутак - гумаў круг,
Наш цягнік - у рукі кульба,
Голад - верны брат і друг.

Вядучы 1. З першых твораў паэзія Засіма па духу становіцца масавай. Паэт выражае масавыя імкненні, масавыя пачуцці заходнебеларускага працоўнага сялянства.

Вядучы 2. Вершы сялянскага самавука таго часу густа аздоблены іроніяй, сатырай, сарказмам. Паэт смяецца з так званай «панскай культуры». Пад яго пяром вобразы набылі непаўторную самабытнасць і арыгінальнасць.
А паны ўсё - на “культуру”;
Аж духі нам падвяло,
Каб яе на вашу скуру,
Можа б гэта памагло
Вядучы 1.Мікола Засім становіцца камсамольцам, затым камуністам, удзельнічае ў рэвалюцыйным руху. Не раз ён падвяргаўся праследаванню з боку белапольскіх улад. У 1925 годзе першы арышт. Амаль год правеў Засім у пружанскай турме, выпусцілі яго толькі з увагі на маладлецтва.
"Мяне часта арыштоўвалі, білі у пастарунках і засценках дэфензівы" - згадвае М.Засім ва ўспамінах. Але і ў турме паэт не перастае пісаць вершы.
Маю я пакой асобны,
Гардэробу шмат:
Нары, столічак свабодны,
Проста як магнат.
Спаць паложаць,
Збудзяць рана,
Есці паднясуць
І на шпацыр пад ахранай,
Як туза, вядуць.
Вядучы 2.Паэту ўсяго 19 год, а ён ужо тры гады ўдзельнічае ў заходнебеларускім камуністычным падполлі. Рэвалюцыйная дзейнасць Шэняўской камсамольскай ячэйкі маскіруецца шыльдаю легальнага гуртка Грамады.
“Вас прашу, сябры – вяскоўцы,
Цешце вёску шчырым слоўцам,
Словам бойкім, шчырым словам,
Каб вясковы брат гатовы
Быў адпор даць паняверцы”
І яшчэ…………………………………………
“Стань у рады змагароў,
Дзяўчына мая!
Выкінь з думак сваіх
Асабістае Я...”
Гэты наіўна-ўрачысты заклік - першы паэтычны след Засіма на беларускай мове.
Вядучы 1. Дэбютаваў ён у 1928 годзе на старонках віленскага сатырычнага часопіса "Маланка" вершам "Ні кароўкі, ні мандата" пра ўладальніка маёнтка, пана Быхаўца. Друкуецца пад псеўданімамі: Асот, М.Асот, Ацот, М.Крывіцкі, Міз, Хлопец.
Чытальнік. Паслухайце што пісаў Уладзімір Калеснік.
«Засім на пачатку сваёй літаратурнай дарогі дайшоў да ісціны, што мастацкі твор складаецца не проста са слоў, а з жыццёвага лёсу самогааўтара і яго чытача... Напісанае ім было праўдзівым і самабытным. Сказаць праўду ў тую пару азначала задзець несправядлівы і аблудны парадак жыцця... творчая праца вымагала не толькі дапытлівасці, а перад усім сумлення і грамадзянскай мужнасці...»
Вядучы 2.Нельга было знайсці чалавека больш актыўнага ў грамадскім жыцці. Мікола разам з перадавой моладдзю Шэняў наладжваў спектаклі, якія з трыумфам праходзілі не толькі ў роднай і ў суседніх вёсках, а таксама і ў Пружанах (з 1930 па

1932 гады было пастаўлена 10 спектакляў). Ён таленавіта спяваў, выконваў камедыйныя ролі, іграў на балалайцы ў вясковым аркестры. Як загадчык вясковай бібліятэкі Таварыства беларускай школы Мікола Засім меў добрую магчымасць займацца самаадукацыяй. У сяброў і знаёмых юнак браў кнігі Янкі Купалы, Якуба Коласа, Змітрака Бядулі, Цёткі, Кандрата Крапівы, Міхася Чарота

Вядучы 1.У 1934 годзе М.Засім быў ужо дастаткова вядомы ў Заходняй Беларусі паэт. Арганізатары Літаратурнага фонду сялянска-рабочых пісьменнікаў запрашаюць яго ў Вільню на нелегальны ўстаноўчы сход новай літаратурнай арганізацыі. М.Засім памкнуўся быў ехаць, але паліцэйскі патруль затрымаў яго на чыгуначнай станцыі. Заходнебеларускім паэтам ён адрасаваў вершаванае пісьмо:

Гэй, паэты, вескі й поля,
Я ваш сябра - Засім Коля,
З-пад Пружанаў, з вескі Шэні,
І ў мяне, браты, ў кішэні
Часта грошаў брак на марку,
Рэдка ў страве бачу скварку,
Бульбай усенька пакрываю,
Гумы цяжкія цягаю.
Ды не падаю на дусе!
Для працоўных Беларусі
Цераблю я шлях дзярновы,
У верш уплятаю з сталі словы.
І аб радасці змагання пяяць буду да скanання.

Вядучы 2.Створанае Засімам да верасня 1939 г. арганічна ўвайшло ў скарбніцу беларускай літаратуры. На фоне рэвалюцыйнага ўздыму мас самавітая фігура Міколы Засіма набывае сімвал народнага абаронцы, пеюна і звестуна. Ен пачынае верыць у сваё паэтычнае прызначэнне, у яго творчасці з’яўляецца тэма паэта і народа, якую ён распрацоўвае да канца жыцця.

Дзе ні глянь — паэтаў,
Як на дрэве лісця,
Слізкіх, як паркеты
Панскія калісьці.
А вось мне падобных
З іх замалавата.
Я пяром, як доўбняй,
Глушу трыбухатых.
Мо яно й нязграбна,
Ды затое ёмка.
Верш каструбаваты,
Як з пянька пастромка:
Плуг зачэпіш — цягне,
Не пакіне ззаду.
На пятлю згадзіцца
Дзе якому гаду.

Вядучы 1.Пасля вызвалення Заходняй Беларусі ад панскай няволі творчасць Міколы Засіма пайшла па другому рэчышчу. Паэт піша шмат вершаў аб новым, шчаслівым жыцці. Увесь час працуе і жыве ў гушчы народа. Ён выбіраецца старшынёй сельсавета ў Пружанскім раёне. Сувязь з народам, з яго жыццём відаць і ў творчасці паэта. Мікола Засім публікуе шэраг вершаў, у якіх вітае савецкую ўладу, што ў верасні 1939 года прыйшла на заходнія землі Беларусі:

Край новага рання! Саветаў краіна!
Прымі прывітанне Міколы Засіма
З вёскі Шэні ў Пружанскім павеце,
Якую найгоршай лічыў пан на свеце

Вядучы 2 . Вайна прымусіла Міколу Засіма зноў стаць на дарогу змагання. У дні Вялікай Айчыннай вайны Мікола Засім, як і тысячы беларускіх сыноў, устаў на абарону Радзімы. Паэт з першых дзён вайны становіцца падпольшчыкам, а вершы той пары нагадваюць палітычныя лістоўкі.

Пісаць пра волю — гэта мала,
Без справы слова —гэта грош,
Трэ, каб адна рука трымала
Пяро, другая — востры нож

Вядучы 1.У гэтыя дні паэт стварыў рад вершаў, якія заклікалі савецкіх людзей да помсты ворагу:
На бой, народ, мацуйся духам,
Скідай нявольніцкі ланцуг!
Вядучы 2.У сакавіку 1942 года Мікола Засім уступае ў адзін з першых партызанскіх атрадаў на Пружаншчыне. Ён гарэў жаданнем бязлітасна помсціць гітлераўскім захопнікам за параненую зямлю. У снежні 1943 года ён быў прызначаны інструктарам антыфашысцкага камітэта Брэсцкай вобласці. Ішоў з атрада ў атрад, наладжваў сувязь, прыносіў інструкцыі ад кіраўнікоў камітэта.
Вядучы 1. Моцнай зброяй у барацьбе з ворагамі сталі яго вершы, якія ён пісаў у паходах, у перапынках паміж баямі, у халоднай зямлянцы, часта чытаў у партызанскім шпіталі, са сцэны клуба-зямлянкі. У Засіма быў тоўсты сшытак у чорных каленкоравых вокладках, ён насіў яго ў палявой сумцы, а ў часе блакад хаваў у бацькаву шпакоўню на бярэзіне. Паэт заносіў у гэты сшытак радкі, якія часта прыходзілі на думку на маршы.
Вядучы 2.У вершах Засіма вострым болем адгукнуліся першыя месяцы вайны і неспадзяванага адступлення нашай арміі, забойным смехам і гневам заклеймаваў паэт антысаветчыкаў. Але найбольшае месца заняла тэма пакуты народа і бяспрыкладнае ўсенароднае змаганне супраць смяротнага ворага:
Распухла зямліца
Ад людскіх магіл,
На сонца дзівіцца
Праз дым няма сіл.
Вядучы 1. Бадай, у ніводнага беларускага пісьменніка мы не сустрэнем такога поўнага і да жаху дакладнага паэтычнага дзенніка акупацыі, як у Засіма.
Вядучы 2. Партызанскія вершы М. Засіма — гэта цэлы летапіс бяспрыкладнага ўсенароднага гераізму, помнік партызанам.
Вядучы 1. Паэт у самым віры трагічных падзей. Фашысты расстралялі яго старых бацькоў, вывезлі ў няволю сястру. Але знаходзіў сілы народ, не зламаў яго волю фашысцкі тэрор, лавінаю ішлі вясковыя дзецюкі і дзяўчаты ў партызаны. Баявое братэрства памагае паэту пераадолець боль трагічных пакут:
Не застрашыце нас, каты,
Ні расстрэлам, ні пятлёю,
За кроў маткі, за кроў таты,
Сваю помсту я утрою.
А калі загіну ў бойцы,
Дык такі я не адзін.
Будзе помсціць вам, забойцы,
Друг мой — іншай маткі сын
Вядучы 2.Шчырая і надзённая паэзія нашага земляка мела поспех. Яна была заўважана і партызанскім камандаваннем, якое неўзабаве накіравала Засіма на працу ў рэдакцыю падпольнага органа Брэсцкага абкома партыі - газету "Заря", якая выдавалася ў зоне Спораўскіх балот...
Вядучы 1.За ўдзел у Айчыннай вайне і праяўленую адвагу ў баявых аперацыях партызан Мікола Засім быў узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі і медалямі.
Вядучы 2.У1944 годзе нястомны змагар назначаецца намеснікам старшыні Пружанскага райвыканкама і на гэтай пасадзе ён быў да 1946 года. З 1945 года ён член Саюза пісьменнікаў Беларусі. Затым - вучоба ў Рэспубліканскай партыйнай

школе пры ЦК КПБ, пасля якой ён стаў працаваць у 1948 годзе ў брэсцкай абласной газеце "Зара", а потым і ў раённай газеце "Заря над Бугом".

Вядучы 1.У Брэсце паэт узначальвае абласное літаратурнае аб'яднанне і дапамагае многім маладым літаратарам стаць на ногі. Шмат цяперашніх берасцейскіх літаратараў атрымалі благаславенне на слугаванне роднаму слову менавіта ад Засіма.

Бібліятэкар. Пра гэты перыяд яго жыцця гаварыў даследчык творчасці Міколы Засіма **У. Калеснік:** "Самы каштоўны ўрок з усіх, якія даваў Мікола Засім літаратурнай моладзі на Брэстчыне, — гэта прыклад. Мікола Засім увасабляў у вачах юнакоў і дзяўчат прыклад сапраўднага "жывога" паэта, які вырас на той жа зямлі, на якой раслі яны, і данёс яе клопаты і радасці да слыху ўсёй шматнацыянальнай краіны. Засім быў тутэйшым паэтам, якога хваліў не толькі па-зямляцку Піліп Пестрак, але і Максім Танк ды Аркадзь Куляшоў, а перакладаў і друкаваў у "Новом мире" Аляксандр Твардоўскі".

Вядучы 1.У пасляваеннай лірыцы паэта ў пераважнай большасці славіцца гераізм беларускага народа ў гады ваеннага ліхалецця. Творчая думка Міколы Засіма доўга не магла вырвацца з-пад улады перажытага. У вершах яго грымелі баі... Менавіта ў героіка-вызваленчай тэме паэт дасягаў найбольшай вышыні

Вядучы 2.Асоба паэта і лірычнага героя з году ў год узбагачалася новымі душэўнымі рысамі і ўзбагачала вершы такімі матывамі, як дружба і каханне, старасць і маладосць, сям'я і мацярынства.

Вядучы 1. Ён спазнаў радасць запозненага кахання. Адчуваў сябе шчаслівым, што ўцалеў у вайну, што лёс паслаў яму прыгожую сінявокую дачушку. За бацькоўскай любоўю да дачкі ў вершы "Сінія вочы", напісаным за два гады да смерці і звернутым да сяброў, бачыцца вялікая любоў да жыцця, да людзей.

Сінія вочы, сінія вочы…
Я паміраці сёння не хочу,
Смерць калі ж прыйдзе, ведайце, людзі,
Засім змагацца, дужацца будзе,
Бо сінія вочы дачуркі, паверце,
Мне адагнацца памогуць ад смерці…

Вядучы 2. Бясспрэчна, Засім мог бы яшчэ сказаць шмат цікавага і карыснага свайму народу, калі б заўчасная смерць не абарвала яго шчырай песні.

Бібліятэкар. Пры жыцці паэта выйшлі толькі два яго зборнікі: у 1947 годзе — "Ад шчырага сэрца" і ў 1954 годзе - "Вершы". "На Брэстчыне жыў і працаваў таленавіты беларускі паэт Мікола Засім. Яго кнігі вершаў "Ад шчырага сэрца" і "Вершы" прасякнуты цёплай любоўю да роднага краю, да простых людзей працы". (Пётр Машэраў)

Вядучы 1. Аляксандр Твардоўскі, першы перакладчык вершаў Міколы Засіма на рускую мову. Сярод вершаў, перакладзеных Твардоўскім, быў адзін, асабліва дарагі Міколе Засіму - аўтабіяграфічны верш "Сястра мая"

Ты дзе цяпер, сястра мая,
Аб гэтым я не знаю.
Адно, аб чым дачуўся я:
Схапілі паліцаі.
Іпавязлі на Беласток,
У Прусію рабою,
Іхлеба не далі кусок
Узяці каб з сабою.
Каб па дарозе не ўцякла,
Скавалі рукі туга,
Ікаля кожнага сяла
Цябе сцябалі пугай.
Табой наводзілі ўсім страх,
Каб усе былі пакорны,

А я, сястрыца, у карчах
Аблёг, быў моцна хворы.
Не мог, любімая, павер,
Прыйсці на дапамогу..
Заліў крывёю люты звер –
Усе шляхі, дарогі.
Ты дзе цяпер, сястра мая,
Аб гэтым я не знаю.
Адно — надзею маю я,
Ў Берліне што спаткаю.

Бібліятэкар. Раскрыць сутнасць паэзіі Засіма, паказаць яе моцныя і слабыя бакі, вызначыць месца паэта ў беларускай літаратуры, асабліва ў яе заходнебеларускім перыядзе, удалося найперш Уладзіміру Калесніку. Ен адшукаў паэтычны партызанскі дзённік Засіма, беражліва выпісаў з яго вершы і ў адной з трох сваіх прадмоў да зборніка паэта цвёрда, без перабольшання, сказаў: «Ніводзін паэт Беларусі не адлюстраваў партызанскай эпапеі ад пачатку да канца яе паводле ўласных уражанняў і перажыванняў, як гэта давялося зрабіць Міколу Засіму».

Вядучы 2.Усяго, што тут ужо сказана пра Міколу Засіма, недастаткова, каб уявіць яго як асобу неардынарную, якой былі ўласцівы і трапны гумар, і незайздросная прамалінейнасць, і славеснае грубіянства, і нейкія іншыя недахопы ў складзе яго характару і паводзінах.

Бібліятэкар. Можна бясконца чытаць і перачытваць простыя, немудрагелістыя радкі паэта, і яны заўжды па-новаму будуць адкрываць нам мінулае берасцейскага краю, жыццё і барацьбу народа, яго мірную стваральную працу. Адкрываецца ў іх душа Засіма, што выдыхнула, як запавет, словы:

Я гляджу праз вакно,
як пажоўклы зноў ліст
Асыпаецца з клёнаў павалі...
Гэтаксама і будзе са мною калісьць —
Занясе мяне ветрам у полі.
Адарвуся, як ліст, ад жывога галля,
Замаўчыць мая муза навекі...
Толькі тая ралля, што ўзараў вершам я,
Рунню будзе цвісці на карысць чалавеку.

"Ён быў сынам народа ў поўным значэнні гэтага слова..." (**М.Танк)**

Бібліятэкар. "Ён быў сынам народа ў поўным значэнні гэтага слова..." (**М.Танк)**
Паэт не пражыў і паўвека. Але вершы яго жывуць. Жывуць не толькі на Пружаншчыне і не толькі на Палессі - жывуць у шырокім свеце нашай беларускай культуры. Родная зямліца надарыла яго даўгалецццем. Яго імя носіць наша ўкола, з 1988 года імя Міколы Засіма носіць Пружанская раённая бібліятэка. Да 95-годдзя з дня нараджэння паэта у цэнтральнай раённай бібліятэцы імя Міколы Засіма адчыніўся літаратурны пакой. У Брэсце на будынку № 40 па вуліцы Камсамольскай памяць нашага славутага земляка ўшаноўвае мемарыяльная дошка. Да 100 – гадовага юбілею паэта на будынку цэнтральнай раённай бібліятэкі імя М. Засіма ўстаноўлены барэльеф Міколы Засіма.

1 Вядучы. "Сапраўды, паэзія – гэта не толькі словы і вобразы, за якімі часта ганяюцца модныя творцы, колькі подых чалавечай душы, І калі гэты подых ёсць у цябе, тады будуць жыць у народзе твае словы і вобразы, паэт…" **(Анатоль Гарай)**